Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і філософії мови

Курсова робота

Етнокультурна своєрідність структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE в українській та англійській мовах

Липовенко Аліни Вікторівни
студентки групи Па 15-21
факультету германської філології і перекладу
заочної форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія

Науковий керівник
кандидат філологічних наук,
доцент, професор кафедри
Терехова Д. І.

Національна шкала	зараховано
Кількість балів	89
Оцінка ЄКТС	B

Київ – 2024

Ministry of Education and Science of Ukraine

Kyiv National Linguistic University

Department of English Philology and Philosophy of Language

Course Paper

Ethnocultural Originality of the Structure of the Associative Fields of ДОЛЯ / FATE Stimuli in the Ukrainian and English Languages

Alina Lypovenko

Group _PE 15-21_

The Faculty of Germanic Philology and Translation

Study by Correspondence

Speciality 035 Philology

Research Adviser

Assoc. Prof

Diana Terekhova

PhD (Linguistics)

Kyiv – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП……..5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ ЕТНОСІВ У ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ……..8

1.1 Підходи до вивчення мовної свідомості різних етносів в українській та зарубіжній сучасній психолінгвістиці.....…….....……...8

1.2 Методика дослідження структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ/ FATE.....……13

Висновки до Розділу 1……...17

РОЗДІЛ 2. ВИЯВЛЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СВОЄРІДНОСТІ СТРУКТУРИ АСОЦІАТИВНИХ ПОЛІВ СТИМУЛІВ *ДОЛЯ / FATE* В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ……...18

2.1 Лексичне значення слів-стимулів ДОЛЯ / FATE в українській та англійській мовах і його вплив на структуру асоціативних полів..……18

2.2 Співвідношення асоціативного значення слів – стимулів ДОЛЯ / FATE у сприйнятті українськомовних та англійськомовних респондентів за матеріалами асоціативних словників та асоціативного експерименту…….23

2.2.1 Дослідження структури асоціативного поля стимулу ДОЛЯ в українській мові……..23

2.2.2 Дослідження структури асоціативного поля стимулу FATE в англійській мові……..25

2.2.3 Зіставлення структур асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE.....26

Висновки до Розділу 2……...28

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ……...31

SUMMARY…….36

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ……...38

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ…….41

ДОДАТОК А Щоденник експериментатора……43

ДОДАТОК Б Зіставна таблиця асоціативних полів досліджуваних стимулів….49

ДОДАТОК В Ілюстрації……50

ВСТУП

Протягом останніх десятиліть багато мовознавців дійшли висновку, що вивчення мови без дослідження свідомості мовця є малоефективним підходом. Мова є унікальною складовою людського існування і нерозривно пов'язана з процесом мислення, що зумовлює її характер своєрідної "канви" для відображення в ній картини світу, яка складається у людини завдяки впливу об'єктивної дійсності та свідомості. Тому предметом досліджень лінгвістів є саме мовна картина світу, яку визначають, як: 1) сукупність уявлень народу про дійсність, зафіксованих в одиницях мови на певному етапі розвитку; 2) комплекс мовних засобів, у яких відображені особливості етнічного сприйняття світу (Середницька, 2016, с. 69). У свою чергу, досліджують мовну картину світу шляхом використання надбань науки психолінгвістики, яка вивчає глибинні знання та здібності, необхідні людині для того, щоб опанувати мову в дитинстві і впродовж життя послуговуватися нею (Куранова, 2012, с. 8). Одним із психолінгвістичних методів дослідження мовної картини світу є вивчення асоціативного поля слів-стимулів, які викликають у людини певні реакції. На думку багатьох дослідників, робота над асоціативним полем дає змогу розкрити елементи свідомості людини, системи образів, мотивів та оцінок, семантичних і граматичних відношень у вербальній пам'яті особи (Денисевич, 2016б, с. 30).

Актуальність дослідження визначена вивченням мовної свідомості українського народу та зіставленням її з мовною свідомістю інших народів, зокрема, канадського, у сучасній психолінгвістиці. Кожен народ має власну історичну долю, яка просякнута як трагічними, так і славними подіями, і відповідно, історична доля нації знаходить своє відображення у мові, якою спілкуються її представники. До того ж, стимул ДОЛЯ / FATE достатньо часто зустрічається в українському й канадському фольклорі та в художній літературі обох народів, а дослідження усної народної творчості і літературних творів

письменників, у яких містяться думки й почуття представників конкретної етнічної групи стосовно навколишньої дійсності, дають можливість визначити їхні унікальні психологічні риси.

Метою роботи є розкриття структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE в українській та англійській мовах і висвітлення їхніх особливостей.

Завдання, поставлені для досягнення мети дослідження:

1) розкрити теоретичні засади, підходи й методи, які застосовуються при вивченні мовної свідомості різних етносів;
2) для визначення матеріалу опрацювати тлумачні та асоціативні словники, провести вільний асоціативний експеримент;
3) визначити структуру асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE;
4) виявити спільне і відмінне в асоціативних полях даних стимулів, проаналізувати сприйняття даних стимулів українськомовними та англійськомовними респондентами шляхом порівняння їхнього лексичного та асоціативного значення.

Об'єктом дослідження є мовна свідомість носіїв української та англійської мови.

Предметом дослідження є національно-культурна специфіка структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE в українській та англійській мовах.

Матеріалом дослідження слугували, насамперед, асоціативні та тлумачні словники, а також результати асоціативних експериментів, проведених у форматі опитування за допомогою програми Google Forms у період з березня по квітень 2024 року в Київському національному лінгвістичному університеті серед мешканців України та Канади.

Під час дослідження було використано комплекс різноманітних **методів**, серед яких можна виділити загальнотеоретичні (порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, аналогія) та лінгвістичні методи (зіставний метод, описовий метод, структурний метод, компонентний аналіз), а також психолінгвістичний

метод, зокрема, вільний асоціативний експеримент, метод концептуального аналізу для подальшого здійснення аналізу асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE і математичний метод.

Наукова новизна курсової роботи полягає в тому, що в ній розкрито унікальність структур асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE у двох різних мовах та проаналізовано їхній вплив на сприйняття даних слів українськомовними й англійськомовними респондентами.

Практична значущість роботи полягає у тому, що результати дослідження можуть використовуватися в курсах загального мовознавства, лінгвістики, психолінгвістики, психології тощо.

Структура роботи включає в себе: вступ, два розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, списки використаних джерел (усього 39 позицій, з них 11 англійською мовою) та список джерел ілюстративного матеріалу, додатки.

У вступі визначається актуальність курсової роботи, визначено мету і завдання, об’єкт, предмет та матеріали дослідження.

Перший розділ присвячений розкриттю теоретичних основ вивчення мовної свідомості представників різних етносів у психолінгвістичному аспекті, опису існуючих в українській та англійській сучасній психолінгвістиці підходів до вивчення мовної свідомості різних етносів через дослідження асоціативного поля стимулу та визначенню методики дослідження.

У другому розділі за матеріалами експерименту розглядається етнокультурна своєрідність асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE шляхом дослідження їхнього значення, а також спільних та відмінних рис їхніх структур в українській та англійській мовах.

Після кожного розділу наведено висновки. У загальних висновках висвітлені результати всієї виконаної роботи, а наприкінці надано список використаних джерел, список джерел ілюстративного матеріалу та додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ ЕТНОСІВ У ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ

1.1 Підходи до вивчення мовної свідомості різних етносів в українській та зарубіжній сучасній психолінгвістиці

За твердженням Ф. де Соссюра, істинним об'єктом дослідження лінгвістики є мова, яка, проте, нерозривно пов’язана з категорією "мовлення" – процесом породження мови людиною (Засєкіна, Засєкін, 2002, с. 26). Психолінгвістика, у свою чергу, вивчає цей зв'язок між мовою та мовцем, який становить сутність такого поняття, як **мовна свідомість** – форми свідомості, яка охоплює погляди, уявлення, почуття, оцінки й настанови щодо мови та мовної дійсності. На думку П. Селігея, таке визначення чітко відмежовує мовну свідомість від суміжного поняття – мовної картини світу, дефініція якого була наведена у вступі, бо мовна картина світу – це про усвідомлення в мові позамовного світу, а мовна свідомість – про усвідомлення самої мови (Селігей, 2009, с. 15). Мовна свідомість пов’язана з низкою супутніх явищ, як-от знання й культура мови, мовний смак, мовна соціалізація (опанування норм), мовленнєва вправність, мовна особистість (індивідуальність мовця), а також тісно взаємодіє з цими явищами: вона певною мірою залежна від них і одночасно сама зумовлює їхнє існування, впливає на їхню розвиненість, скеровуючи її в певному напрямку (Селігей, 2009, с. 15). Окрім того, П. Селігей виділив взаємозалежність між мовною та національною свідомостями, вважаючи мовну свідомість передумовою пробудження національної свідомості у певного етносу, а її занепад – чинником розпаду етнічної групи (Селігей, 2009, с. 15). Враховуючи це, можна зрозуміти, що мовна свідомість – це динамічна категорія, яка знаходиться у постійному розвитку так само, як і нація. Водночас у працях зарубіжних вчених містяться дещо інші дефініції мовної свідомості. Зокрема, вони визначають мовну свідомість (з англ. - language consciousness) як

інтеріоризовану систему мовної поведінки, яка включає в себе три підсистеми: мовну, концептуальну та інтерактивну (Horecky, 1991, с. 37). Тобто, поняття мовної свідомості в зарубіжній психолінгвістиці є більш широким, ніж в українській науці, адже якщо у визначенні П. Селігея висвітлюється лише мовний та концептуальний аспект мовної свідомості, то в другій дефініції увага приділяється також особливостям використання уявлень, почуттів і оцінки щодо мови конкретним індивідом у процесі мовлення під час взаємодії з іншими індивідами.

За останні роки вітчизняними вченими-лінгвістами було вироблено три підходи до вивчення мовної свідомості: 1) психолінгвістичний; 2) лінгводидактичний; 3) пов'язаний із вивченням мови художньої літератури. У роботі увага буде приділятися більше психолінгвістичному підходу до вивчення мовної свідомості як основному при порівнянні мовних свідомостей представників різних етносів. Основи психолінгвістичного підходу до вивчення мовної свідомості заклали такі видатні українські вчені, як О. Потебня, Д. Овсянико-Куликовський, І. Огієнко, О. Загородня, Л. Прокопович, Н. Попович та інші відомі мовознавці і психологи. Нині наукові розвідки у цій сфері продовжують вести Н. Акімова, О. Горошко, Н. Дячук, Л. Кушмар, Г. Лазаренко, Т. Недашківська, Д. Терехова тощо. Що стосується дослідження стимулів ДОЛЯ / FATE в українській та англійській мовах, то тут слід згадати про науковий доробок І. Голубовської, яка розглядала стимул ДОЛЯ як квант національно-культурної свідомості українців (Голубовська, 2010, с. 400), вчених Національного університету "Одеська юридична академія" (О. Бабелюк, Н. Петлюченко, С. Потапенко), що висвітлювали лінгвокультурні контрасти універсальних концептів, до яких належить і ДОЛЯ (Петлюченко, 2017, с. 358), а серед американських науковців – А.А. Робака, який здійснював порівняння концептів FATE та DESTINY (Roback, 1954, с. 53).

Суть психолінгвістичного підходу полягає в тому, що мовна свідомість досліджується шляхом здійснення аналізу понятійних і концептуальних блоків, які представляють бачення навколишнього світу певною людиною. Власне, це і є аналіз асоціативного поля стимулу, про який йтиметься у наступному розділі. Окрім того, вищезазначений підхід включає в себе вивчення мовної свідомості шляхом застосування положень **теорії мовної особистості –** системи наукових знань про складну багаторівневу функціональну систему, що поєднує рівні володіння мовою (мовну компетенцію), володіння засобами здійснення мовленнєвої взаємодії (комунікативну компетенцію), та знання світу, що наявні у певного мовця. У свою чергу, дослідження мовної свідомості крізь призму теорії мовної особистості здійснюється низкою способів: 1) використанням напрацювань вікової психолінгвістики; 2) дослідженням норми і патології в мовленні; 3) створенням типології мовних спільнот і особистостей; 4) характеристикою комунікативної поведінки мовної особистості (Куранова, 2021, с. 54). **Вікова психолінгвістика** досліджує становлення і розвиток мовної особистості, універсальні та національні закономірності розвитку мовлення, вплив на мовленнєвий розвиток спадковості і соціальних умов, завдяки чому можна простежити, як відбувався розвиток мовної свідомості окремого етносу та вплив на цей процес тих чи інших чинників (історичних, соціальних, економічних тощо). Наступним способом дослідження мовної свідомості крізь призму теорії мовної особистості є **вивчення норми і патології в мовленні людини патопсихолінгвістикою –** наукою, що розвивається на межі лінгвістики та психіатрії і вивчає патологічні відхилення у формуванні та здійсненні мовленнєвих процесів в умовах несформованості або розпаду особистості: наприклад, у стані емоційного напруження, у зміненому стані свідомості, при акцентуаціях, психопатіях та інших психічних розладах, при окремих захворюваннях; афазіях, дефектах мовлення, сурдології. Завдяки цьому способу можна дізнатися про наявність чи відсутність впливу патологій у

мовленнєвому процесі людини на мовну свідомість нації. При створенні **типології мовних спільнот** має місце широке поєднання даних різних наук: антропології, теорії мотивації, когнітивної науки, комунікативної лінгвістики, психолінгвістики. Під час проведення таких досліджень найчастіше використовують модель американських антропологів М. Маєрса та Ш. Лінгенфельтера, побудовану за принципом шести бінарних протиставлень контрастних рис базових цінностей, які дають уявлення про мислення і ставлення до життя представників певної культурної спільноти та складаються з таких концептів, як: орієнтація стосовно часу або подій, опозиції дихотомічного та холістичного мислення, протиставлення за орієнтацією щодо кризових явищ, об'єкта орієнтації в діяльності, фокусування на статусі або досягненнях, вияви вразливості. А під час здійснення **характеристики особливостей комунікативної поведінки мовної особистості** визначають окремі мовні риси окремої особистості (повторювальні особливості вербальної поведінки), її антропологічні, психологічні типи, психологічні характеристики (мовленнєва активність, егоцентризм, реакція на чужі репліки, кількість реплік, що знайшли відгук у партнерів, кількість реплік, що були перервані, частота зміни теми, рівень емпатії висловлювань), і на підставі отриманих результатів характеризують комунікативну поведінку представників певної етнічної групи. (Куранова, 2021, с. 55).

У зарубіжній психолінгвістиці, насамперед, в американській, склалися дещо інші підходи до вивчення мовної свідомості. Тамтешні вчені виділяють дві вкрай протилежні теорії зв'язку між мовою та мисленням людей, які умовно називаються **"теорією цвілі"**, згідно з якою мова є формою, в якій відображаються мисленнєві категорії, і **"теорією плаща"**, яка передбачає, що мова – це оболонка, до складу якої входять звичні мисленнєві категорії її носіїв. Водночас існує **біхевіористська теорія** про те, що мислення є суто

лінгвістичним за своєю природою, тобто, мова і мислення є тотожними, не існує невербальних думок та "перекладу" з думки на мову, а мислення людини розглядається як таке, що повністю обумовлюється її мовою. Також у 20-30 рр. XX ст. американськими лінгвістами Едвардом Сепіром та Бенджаміном Лі Уорфом була розроблена теорія, що пізніше була названа на їхню честь і є спробою поєднати позиції теорії цвілі та теорії плаща. Загалом суть **теорії Сепір – Уорфа** полягає у взаємозв′язку двох принципів: лінгвістичного детермінізму, відповідно до якого наше мислення визначається мовою, та лінгвістичної відносності, згідно з яким люди, які розмовляють різними мовами, сприймають інші мови та світ у цілому зовсім по-різному. Тому і переклад тих чи інших слів з однієї мови на іншу може бути зовсім різним, а внаслідок цього іншомовні слова сприймаються носіями мови перекладу інакше ніж носіями мови оригіналу (Chandler, 1994). Застосовуючи положення вказаних вище теорій, науковці аналізують: 1) особливості перекладу іншомовних слів англійською мовою на предмет того, чи зберігає він сприйняття носіїв мови оригіналу, визначаючи сприйняття представниками конкретної етнічної групи слів іншомовного походження, що мігрують в їхню рідну мову, та асоціації, які вони в них викликають (теорія Сепір – Уорфа); 2) якими мисленнєвими категоріями найчастіше оперують представники певного етносу, їхнє відображення в мові даної етнічної групи або вплив цих категорій на формування мови етносу (теорія цвілі, теорія плаща); 3) вплив мови, яку використовують різні суспільні прошарки конкретного етносу, на їхнє сприйняття явищ довколишньої реальності (біхевіористська теорія).

Таким чином, дослідження мовної свідомості етносу може проводитися крізь призму різних теорій, що існують у лінгвістичній науці, однак всі вони покликані досягти однієї й тієї ж мети – визначення культурних особливостей мовної свідомості певних етнічних груп і їхнього порівняння. Дослідження

етнокультурної своєрідності структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE проводилося з позицій теорії мовної особистості за допомогою використання напрацювань вікової психолінгвістики (зокрема, при аналізі асоціативних полів вказаних стимулів увага приділялася критерію віку респондентів), а також з позицій теорії плаща для визначення особливостей відображення мисленнєвих категорій опитаних осіб в асоціативних полях стимулів ДОЛЯ / FATE.

1.2 Методика дослідження структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE

Нині дослідження асоціативних полів стимулів як елементів вивчення мовної свідомості відбувається за допомогою широкого кола наукових методів, до якого входять загальнотеоретичні, лінгвістичні та суто психолінгвістичні. При цьому для якомога повнішого відображення етнокультурних особливостей їхньої структури досить часто вказані методи використовуються у комплексі. Тож під час проведення дослідження структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE було використано комплекс наукових методів, що включає в себе методи порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення та аналогії, а також зіставний метод, описовий метод, структурний метод, компонентний аналіз, математичний метод і найголовніше – вільний асоціативний експеримент.

Вільний асоціативний експеримент (ВАЕ) спрямований на виявлення асоціацій, які склалися в індивіда в його попередньому досвіді. Під асоціаціями розуміють зв’язок між певними об’єктами або явищами, що ґрунтується на суб’єктивному досвіді індивіда, який настільки автоматизований, що не підлягає усвідомленню, тому припускають, що, вивчаючи асоціації, можна реконструювати неусвідомлювані глибинні шари людської психіки, які К. Юнґ назвав свого часу архетипами (Стефанова, 2018, с. 116). ВАЕ виявляє **асоціативне значення слова**, яке становить собою упорядковану єдність усіх

семантичних компонентів, реально пов′язаних зі звуковою оболонкою у свідомості мовців, і є ключем до розкриття **лексичного значення слова** –історично закріпленої у свідомості людей співвіднесеності слова з певним явищем дійсності, з певним поняттям, яке має асоціативну природу (Денисевич, 2016б, с. 296). Під час проведення ВАЕ дослідник отримує від респондентів – носіїв конкретної мови – певні асоціації у вигляді їхніх реакцій на визначені слова-стимули, на підставі яких у подальшому відбувається вивчення образів свідомості, що містяться у них і, як правило, є специфічними для певної культури і мови, слугують відображенням розумових та чуттєвих знань, якими володіє цілий етнос (Терехова, 2020, 321). Наразі ВАЕ проводиться за допомогою як наявних комп'ютерних програм, придатних для виконання цієї процедури (система "TABLEU"), так і за допомогою нових, спеціально розроблених з урахуванням мети і завдань дослідження (наприклад, система "STIMULUS" О.Ф. Загородньої). Проведене автором дослідження було спрямоване на отримання асоціацій зі словами-стимулами ДОЛЯ / FATE, які виникають у носіїв української та англійської мов, і проводилося з березня по квітень 2024 року у Київському національному лінгвістичному університеті шляхом опитування жителів України (100 анкет) та Канади (15 анкет) за допомогою програми Google Forms. Серед українськомовних респондентів 70 % становлять жінки, 30 % – чоловіки; 57 % – особи віком від 18 до 25 років, 16 % – особи, менше 18 років, 8 % – від 26 до 30 років, 7 % – від 41 до 45 років, 6 % – від 31 до 35 років, 4 % – від 46 до 50 років, 3 % – від 36 до 40 років, 1 % – 55 років і більше. Серед англійськомовних респондентів 1,5 % складають жінки, 0,75 % – чоловіки; 0,6 % – особи віком від 18 до 25 років, 0,6 % – від 46 до 54 років, 0,3 % – особи, менше 18 років, 0,3 % – від 26 до 30 років, 0,3 % – від 36 до 40 років, 0,15 % – від 31 до 35 років. Після проведення зіставного аналізу матеріалу статей асоціативних словників та результатів даного опитування було виокремлено асоціативне значення стимулу ДОЛЯ / FATE. Лексичне значення

цього стимулу було досліджено шляхом аналізу його визначень у тлумачних словниках і даних про походження слів в етимологічних словниках.

Необхідно зауважити, що використані методи дослідження етнокультурних особливостей структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE так чи інакше пов'язані між собою: зокрема, вільний асоціативний експеримент тісно пов'язаний з **математичним методом** – створенням математичних моделей певного процесу чи явища і дослідження цих моделей шляхом формування вибірки та створення графіку отриманих відповідей респондентів, розподілених за певними критеріями. Наприклад, у графіку проведеного дослідження відображається кількість відповідей українськомовних та англійськомовних респондентів залежно від їхньої статі, віку, регіону, в якому вони проживають. Таким чином, за допомогою математичного методу можна систематизувати дані, які були отримані внаслідок вільного асоціативного експерименту, і зробити їх основою для застосування інших методів – складових методики дослідження. Далі отримані в ході асоціативного експерименту дані піддаються обробці за допомогою **загальнотеоретичних методів порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення і аналогії**, оскільки неможливо визначити особливості реакції респондентів, що належать до різних етнічних груп, на стимули ДОЛЯ / FATE без детального розбору кожної отриманої асоціації, а отже, немає можливості й дослідити мовну свідомість українського та канадського етносу. Після цього було застосовано **структурний метод** для визначення відношень та зв'язків між отриманими в ході опитування асоціаціями; **компонентний аналіз** для визначення лексичного значення кожного слова-стимулу в українській і англійській мовах та для встановлення його зв’язку з асоціативним значенням стимулів ДОЛЯ / FATE, а також **описовий метод** для порівняння вказаних асоціацій та загальної оцінки структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ /

FATE. Нарешті, у ході дослідження чільне місце посідав **зіставний метод**, який базувався як на матеріалах асоціативних словників, укладених українськими та зарубіжними вченими-лінгвістами, так і на даних, отриманих при проведенні вільного асоціативного експерименту. Його суть полягає у здійсненні, по-перше, системного порівняння асоціацій зі словом-стимулом ДОЛЯ в українській мові з асоціаціями його відповідника в англійській мові FATE, а по-друге, у здійсненні порівняння одержаних під час асоціативного експерименту асоціацій зазначених слів-стимулів з їхніми асоціаціями, вміщеними в асоціативних словниках, більшість яких була видана у XX – на початку XXI ст. Усе це необхідно для виявлення етнокультурної специфіки структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE в українській та англійській мовах на тлі спільних рис, а також для визначення змін, що відбулися за певний період у мовній свідомості українськомовних й англійськомовних осіб, і їхніх причин (Терехова, 2021, 390).

Виходячи з усього вищевикладеного, можна зрозуміти, що для повного розкриття етнокультурної своєрідності структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE недостатньо використовувати якийсь один метод дослідження. Для цього потрібно застосовувати цілу методику, що базується на комплексі загальних, спеціальних та спеціалізованих методів, опираючись при цьому на експериментальний матеріал, зібраний власноруч.

Висновки до Розділу 1

У першому розділі курсової роботи розкрито теоретичні основи вивчення мовної свідомості представників різних етносів у психолінгвістичному аспекті. Визначено поняття "мовна свідомість", здійснено порівняння дефініцій даного поняття в українській та зарубіжній психолінгвістиці. Окрім того, висвітлено підходи до вивчення мовної свідомості, розроблені українськими науковцями

(психолінгвістичний, лінгводидактичний підходи, підхід, пов'язаний із вивченням мови художньої літератури), та підходи, що використовуються у зарубіжній психолінгвістиці (теорія Сепір – Уорфа, теорія цвілі, теорія плаща, біхевіористська теорія). Особливу увагу приділено застосуванню положень теорії мовної особистості в рамках психолінгвістичного підходу до вивчення мовної свідомості.

Визначено методику дослідження структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE. Окреслено комплекс застосованих методів, провідним з яких є вільний асоціативний експеримент. З’ясовано суть кожного методу та його роль у вивченні мовної свідомості етносу через розкриття структури асоціативних полів стимулів.

РОЗДІЛ 2. ВИЯВЛЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СВОЄРІДНОСТІ СТРУКТУРИ АСОЦІАТИВНИХ ПОЛІВ СТИМУЛІВ *ДОЛЯ / FATE* В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

2.1 Лексичне значення слів-стимулів ДОЛЯ / FATE в українській та англійській мовах і його вплив на структуру асоціативних полів

Учені визначають термін **"асоціативне поле"** як сукупність реакцій на слово-стимул, виявлених експериментальним шляхом; певна модель, яка фіксує асоціативні зв'язки слів і має свою **структуру**, представлену **ядром** та **периферією** (Денисевич, 2016б, с. 31). Ядро асоціативного поля – це найбільш частотні реакції, виявлені під час асоціативного експерименту, за якими можна виявити значення певного слова, що виступає у свідомості цілої соціальної групи, і найбільш актуальні для людини образи дійсності в їх взаємозв'язках і відношеннях у ментальному просторі. А периферія – це менш частотні реакції на слово-стимул у порівнянні з ядром, але вони не менш важливі, адже через них відбивається особливість індивідуального сприймання світу носієм мови. Таким чином, периферійні реакції асоціативного поля є своєрідним резервом для трансформації лексичного значення та еволюції мовної картини світу (Денисевич, 2016б, с. 31).

Кожне слово-стимул має власну, неповторну структуру свого асоціативного поля, яка досить тісно пов'язана з лексичним значенням слова. У роботі проведено дослідження структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE за допомогою матеріалів не лише асоціативних, а й тлумачних та етимологічних словників.

Зокрема, "Філософський енциклопедичний словник" визначає поняття "доля" як історично першу (міфологічну в своїй основі) форму осягнення детермінованості людського буття, яка не піддається ані пізнанню, ані будь-якій зміні і яку можна лише вгадати чи відгадати шляхом ворожіння, пророкування тощо (Шинкарук, 2002, с. 167).

"Тлумачний словник української мови" подає ще дві дефініції стимулу ДОЛЯ: як умов життя, життєвого шляху і того, що на ньому виникає, а також як бажане, щасливе життя. Дане слово походить зі старослов'янської мови, має фонетично й семантично схожі відповідники в польській, чеській, словацькій, сербськохорватській мовах (Мельничук, 1985, с. 107).

Своєю чергою, стимул FATE в Oxford English Dictionary має декілька дефініцій: 1) принцип, сила, за допомогою якої, згідно з певними філософськими ідеями та популярними системами вірувань, усі події або деякі події зокрема відбуваються у житті людини, будучи визначеними наперед; 2) винятковий або вартий уваги вчинок чи досягнення; доблесний, благородний подвиг (застаріле значення). Словник Merriam-Webster містить наступні дефініції FATE: воля, принцип або визначальна причина, завдяки якій речі загалом вважаються такими, якими вони є, або події відбуваються так, як вони відбуваються; неминучий і часто несприятливий результат, стан або кінець; катастрофа або смерть; кінцевий результат; очікуваний результат нормального розвитку; обставини, які трапляються з кимось або чимось. За даними Online Etymology Dictionary, цей стимул походить від латинського слова "fatum" – "те, що призначене богами".

Тож незважаючи на ідентичний переклад самого слова ДОЛЯ / FATE, їхнє лексичне значення в обох мовах може відрізнятися і змінюватися з часом. Однак його визначення є важливим при встановленні структури асоціативного поля певного стимулу, оскільки залежно від того, скільки лексичних значень має стимул і яке з них є найбільш відомим та широковживаним, ті асоціації, які пов'язані саме з його найвідомішим лексичним значенням, складають ядро його асоціативного поля, а решта входять до периферії.

Зокрема, у ході проведеного в березні-квітні 2024 р. вільного асоціативного експерименту було встановлено, що українськомовним

респондентам стимул ДОЛЯ відомий у всіх трьох наведених вище лексичних значеннях. Зі значенням стимулу ДОЛЯ як форми осягнення людського буття, яку неможливо змінити і можна лише вгадати, пов'язано 12 асоціатів із 69, що були виявлені серед отриманих 99 реакцій:

ДОЛЯ (99) – *майбутнє – 5; відьомство – 1; вічність – 1; назавжди – 1; незміна – 1; неминучість – 1; непередбачуваність – 1; призначення – 1; пророцтво – 1; рок – 1; Таро – 1; фатум – 1.*

Лексичне значення стимулу ДОЛЯ як життєвого шляху і того, що на ньому виникає, відображене у 36 асоціатах:

ДОЛЯ (99) – *життя – 12; воля – 8; тяжка – 6; шлях – 3; вибір – 2; віра – 2; лінія – 2; моя – 2; перешкоди – 2; біль – 1; випадок – 1; випробовування – 1; відносини – 1; вік – 1; власна – 1; вмерти, бо чоловік в Україні без прав – 1; вона – 1; дружина – 1; зміни – 1; історія – 1; кохання – 1; наша – 1; недоля – 1; нелегка – 1; несправедлива – 1; несправедливість – 1; нічого – 1; обман – 1; перемога – 1; рішення – 1; свобода – 1; спорідненість – 1; старість – 1; твоя – 1; тяжко – 1; у кожного своя доля і свій шлях широкий – 1.*

Своєю чергою, зв'язок з лексичним значенням стимулу ДОЛЯ як бажаного, щасливого життя мають 7 асоціатів:

ДОЛЯ (99) – *щаслива – 4; щастя – 2; весілля – 1; калинова – 1; надія – 1; удача – 1; хороша – 1.*

Таким чином, можна побачити, найбільш відоме для представників українського етносу лексичне значення слова-стимулу ДОЛЯ – це життєвий шлях, про що свідчить найбільша кількість виявлених асоціатів – 36. При цьому найбільшу частотність – 12 і 8 – мають реакції з позитивним емоційним забарвленням (життя, воля), хоча досить часто зустрічаються реакції з негативним емоційним відтінком (тяжка – 6). На думку автора, така висока

частотність реакцій з абсолютно протилежним емоційним забарвленням у межах одного лексичного значення стимулу ДОЛЯ зумовлена психологічним впливом повномасштабної війни на свідомість українців, який активує негативні емоції у вигляді суму, апатії тощо у сукупності із захисним інстинктом.

Якщо ж розглядати зв'язок лексичного значення стимулу FATE з його асоціативним значенням, то згідно з даними асоціативного інтернет-словника "Related Words" та результатами вільного асоціативного експерименту 2024 р., англійськомовним респондентам відомі лексичні значення FATE як сили, за допомогою якої, згідно з певними філософськими ідеями та популярними системами вірувань, усі події є визначеними наперед, а також як неминучих негативних подій. З першим значенням стимулу FATE пов’язано 16 асоціатів:

FATE (100) – *destiny – 8; circumstances – 4; destine – 4; future – 3; designate – 2; fortune – 2; predestination – 2; doomsday – 1; epicureanism – 1; god – 1; Moirae – 1; Nietzsche – 1; providence – 1; stoics – 1; supernatural – 1.*

Лексичне значення стимулу FATE як неминучих негативних подій має своє відображення в 11 асоціатах:

FATE (100) – *doom – 9; inevitable – 2; karma – 2; kismet – 2; misfortune – 2; consequences – 1; die – 1; dreary – 1; failure – 1; impossible – 1; tragedy – 1.*

Найбільша частотність – 9 і 8 – мають реакції *doom* та *destiny* з негативним та нейтральним емоційним відтінком, що в принципі, пояснюється їхнім зв'язком із вказаними лексичними значеннями стимулу FATE.

Тож з усього вищевикладеного випливає, що лексичне значення стимулів має прямий вплив на структуру їхніх асоціативних полів. Цей вплив полягає у тому, що асоціації, які викликає певний стимул, залежать від того, яке лексичне значення стимулу їм відоме респондентам та найбільше вживається ними.

Відповідно, реакції, які вміщують в собі дані асоціати, мають найвищу частоту і знаходяться в ядрі асоціативного поля стимулу. Решта реакцій, що несуть в собі асоціати, пов’язані з іншими, менш вживаними лексичними значеннями стимулу, має нижчу частотність і відносяться до периферії асоціативного поля стимулу.

2.2 Співвідношення асоціативного значення слів – стимулів ДОЛЯ / FATE у сприйнятті українськомовних та англійськомовних респондентів за матеріалами асоціативних словників та асоціативного експерименту:

2.2.1 Дослідження структури асоціативного поля стимулу ДОЛЯ в українській мові

У процесі визначення структури асоціативного поля певного стимулу є важливим використання матеріалів асоціативних словників у сукупності з проведенням вільного асоціативного експерименту, оскільки це дає змогу відслідкувати динаміку змін у сприйнятті стимулу представниками тієї чи іншої етнічної групи і пов’язані з цим трансформації у ядрі та периферії асоціативного поля стимулу. Під час дослідження структури асоціативного поля стимулу ДОЛЯ в українській мові автором були опрацьовані матеріали "Словника асоціативних норм української мови" Н.П. Бутенко та "Українського асоціативного словника" С.В. Мартінек. Зокрема, в "Українському асоціативному словнику" асоціативне поле стимулу ДОЛЯ (2007 р.) складається зі 199 реакцій і містить 100 асоціатів. Асоціативне поле стимулу ДОЛЯ, отримане в ході проведеного в 2024 р. вільного асоціативного експерименту, складається з 99 реакцій та вміщує в собі 69 асоціатів:

ДОЛЯ (99) – *життя – 12; воля – 8; тяжка – 6; майбутнє – 5; щаслива – 4; шлях – 3; вибір – 2; віра – 2; лінія – 2; моя – 2; перешкоди – 2; щастя – 2; біль – 1; весілля – 1; випадок – 1; випробовування – 1; відносини – 1; відьомство – 1;*

вік – 1; вічність – 1; власна – 1; вмерти, бо чоловік в Україні без прав – 1; в наших руках – 1; вона – 1; долоня – 1; дружина – 1; зміни – 1; історія – 1; калинова – 1; кохання – 1; надія – 1; назавжди – 1; наша – 1; недоля – 1; незміна – 1; нелегка – 1; неминучість – 1; непередбачуваність – 1; несправедлива – 1; несправедливість – 1; нічого – 1; обман – 1; перемога – 1; призначення – 1; пророцтво – 1; рішення – 1; рок – 1; рука – 1; свобода – 1; спорідненість – 1; старість – 1; Таро – 1; твоя – 1; тополя – 1; тяжко – 1; удача – 1; у кожного своя доля і свій шлях широкий – 1; Україна – 1; фатум – 1; хороша – 1; Шевченко – 1.

Ядро асоціативного поля стимулу ДОЛЯ (2024 р.) становлять такі асоціати: *життя – 12; воля – 8; тяжка – 6; майбутнє – 5; щаслива – 4; шлях – 3* (37,62 %). Ближню периферію складають асоціати: *вибір – 2; віра – 2; лінія – 2; моя – 2; перешкоди – 2; щастя – 2* (11,88 %), а дальню – *біль; весілля; випадок; випробовування; відносини; відьомство; вік; вічність; власна; вмерти, бо чоловік в Україні без прав; в наших руках; вона; долоня; дружина; зміни; історія; калинова; кохання; надія; назавжди; наша; недоля; незміна; нелегка; неминучість; непередбачуваність; несправедлива; несправедливість; нічого; обман; перемога; призначення; пророцтво; рішення; рок; рука; свобода; спорідненість; старість; Таро; твоя; тополя; тяжко; удача; у кожного своя доля і свій шлях широкий; Україна; фатум; хороша; Шевченко* з частотністю 1 (48,51 %).

Порівняння ядер асоціативного поля стимулу ДОЛЯ, відображених в асоціативному словнику та результатах вільного асоціативного експерименту, наведене у таблиці 2.1:

Таблиця 2.1

Зіставлення ядер асоціативних полів стимулу ДОЛЯ за матеріалами "Українського асоціативного словника" та вільного асоціативного експерименту 2024 р.

Ядро асоціативного поля стимулу ДОЛЯ (2007 р.)	Ядро асоціативного поля стимулу ДОЛЯ (2024 р.)
життя (21)	*життя (12)*
фатум (16)	*воля (8)*
воля (11)	*тяжка (6)*
моя (8)	*майбутнє (5)*
майбутнє (7)	*щаслива (4)*
щастя (6)	*шлях (3)*
щаслива (4)	–
людина (3)	–
людини (3)	–

Найчастотніші асоціації показують найбільш значущі поняття при сприйнятті стимулу ДОЛЯ українськомовними респондентами. Зокрема, і в 2007, і в 2024 р. в опитаних осіб ДОЛЯ, насамперед, асоціювалася з життям (2007 р. – ДОЛЯ – *життя (21)*, 2024 р. – ДОЛЯ – *життя (12)*). Далі сприйняття респондентами стимулу ДОЛЯ дещо змінилося: у 2007 р. ДОЛЯ асоціювалася переважно з фатумом (ДОЛЯ – *фатум (16)*), волею (ДОЛЯ - *воля (11)*), майбутнім (ДОЛЯ - *майбутнє (7)*) і щастям (ДОЛЯ - *щастя (6)*); у 2024 р. даний стимул викликав у опитаних осіб такі асоціації як воля (ДОЛЯ - *воля (8)*) та майбутнє (ДОЛЯ – *майбутнє (5)*). Окрім того, у 2007 р. українськомовні респонденти характеризували стимул ДОЛЯ як щасливу (ДОЛЯ – *щаслива (4)*), а у 2024 р. – як тяжку (ДОЛЯ – *тяжка (6)*) і водночас щасливу (ДОЛЯ – *щаслива (4)*).

Тож з аналізу асоціативного поля стимулу ДОЛЯ, отриманого в ході вільного асоціативного експерименту у 2024 р. та його зіставлення з асоціативним полем даного стимулу, вміщеного в "Українському асоціативному словнику" випливає, що сприйняття даного стимулу представниками українського етносу і, відповідно, структура його асоціативного поля має властивість змінюватися під впливом соціально-економічних та політичних подій у державі (повномасштабна війна з росією у 2022-2024 р.). Однак протягом останніх 17 років і до сьогоднішнього дня в українців незмінними асоціаціями зі стимулом ДОЛЯ є *життя* (2007 р. – 21 %, 2024 р. - 11,88 %)*, воля* (2007 р. – 11 %, 2024 р. – 7,92 %) і *майбутнє* (2007 р. – 7 %, 2024 р. – 4,95 %).

2.2.2 Дослідження структури асоціативного поля стимулу FATE в англійській мові

Під час дослідження структури асоціативного поля стимулу FATE в англійській мові автором були опрацьовані матеріали асоціативного інтернет-словника "Related Words" та матеріали вільного асоціативного експерименту, проведеного у КНЛУ у березні-квітні 2024 р. Зокрема, за даними словника "Related Words", асоціативне поле стимулу FATE складається зі 100 реакцій та 61 асоціату:

FATE (100) – *doom – 9; destiny – 8; luck – 7; circumstances – 4; destine – 4; future – 3; chance – 2; designate – 2; fortune – 2; inevitable – 2; karma – 2; kismet – 2; lot – 2; misfortune – 2; portion – 2; predestination – 2; alive – 1; art – 1; believe – 1; birth – 1; cause – 1; condition – 1; consequences – 1; culture – 1; determinism – 1; die – 1; doomsday – 1; doubt – 1; emerge – 1; epicureanism – 1; existence – 1; fact – 1; failure – 1; fortuna – 1; god – 1; happened – 1; happening – 1; impossible – 1; indeed – 1; life – 1; luckiness – 1; Moirae – 1; morality – 1; Nietzsche – 1; occult – 1; occurrence – 1; occurrent – 1; ordain – 1; outcome – 1; possibility – 1; possible – 1;*

possibly – 1; providence – 1; question – 1; situation – 1; stoics – 1; supernatural – 1; tragedy – 1; uncertain – 1; unclear – 1; unlikely – 1.

Ядро асоціативного поля стимулу FATE становлять асоціати: *doom – 9* (9 %)*; destiny – 8* (8 %)*; luck – 7* (7 %). Ближня периферія складається з асоціатів: *circumstances – 4; destine – 4; future – 3; chance – 2; designate – 2; fortune – 2; inevitable – 2; karma – 2; kismet – 2; lot – 2; misfortune – 2; portion – 2; predestination – 2* (31 %). До дальньої периферії асоціативного поля стимулу FATE відносяться асоціати *alive – 1; art – 1; believe – 1; birth – 1; cause – 1; condition – 1; consequences – 1; culture – 1; determinism – 1; die – 1; doomsday – 1; doubt – 1; emerge – 1; epicureanism – 1; existence – 1; fact – 1; failure – 1; fortuna – 1; god – 1; happened – 1; happening – 1; impossible – 1; indeed – 1; life – 1; luckiness – 1; Moirae – 1; morality – 1; Nietzsche – 1; occult – 1; occurrence – 1; occurrent – 1; ordain – 1; outcome – 1; possibility – 1; possible – 1; possibly – 1; providence – 1; question – 1; situation – 1; stoics – 1; supernatural – 1; tragedy – 1; uncertain – 1; unclear – 1; unlikely – 1* (45 %).

З аналізу наведеного вище асоціативного поля вбачається, що у англійськомовних респондентів FATE переважно асоціюється з поняттями "doom" (FATE – *doom (9)*), "destiny" (FATE – *destiny (8)*) та "luck" (FATE – *luck (7)*); на другому місці за значущістю знаходяться поняття "circumstances" (FATE – *circumstances (4)*), "destine" (дієслово, FATE – *destine (4)*) і "future" (FATE – *future (3)*).

Однак у словнику "Related Words" відображені реакції носіїв англійської мови взагалі, без урахування критерію національності опитаних осіб. Своєю чергою, вільний асоціативний експеримент, який проводився у 2024 р., був спрямований на виявлення асоціацій зі стимулом FATE саме серед мешканців Канади. У результаті цього було отримано асоціативне поле стимулу FATE, яке складалося з 15 реакцій та 10 асоціатів:

FATE (15) – *destiny – 7; belief – 1; chance – 1; dreary – 1; future – 1; love – 1; lucky – 1; morality – 1; victory – 1.*

Ядро асоціативного поля стимулу FATE становить лише один асоціат *destiny – 7* (46,7 %); периферія складається з асоціатів *belief – 1; chance – 1; dreary – 1; future – 1; love – 1; lucky – 1; morality – 1; victory – 1* (53,6 %).

Порівняння ядер асоціативного поля стимулу FATE, відображених в асоціативному словнику та результатах вільного асоціативного експерименту, наведене у таблиці 2.2:

Таблиця 2.2

Зіставлення ядер асоціативних полів стимулу FATE за матеріалами словника "Related Words" та вільного асоціативного експерименту 2024 р.

Ядро асоціативного поля стимулу FATE (за словником)	Ядро асоціативного поля стимулу FATE (за результатами ВАЕ 2024 р.)
doom (9)	*destiny (7)*
destiny (8)	–
luck (7)	–

Отже, у представників канадського етносу FATE асоціюється, насамперед, з поняттям "destiny", яке Cambridge Dictionary визначає або як силу, яка, на думку деяких людей, контролює те, що станеться в майбутньому, і знаходиться поза контролем людини, або як події, що повинні статися в майбутньому.

2.2.3 Зіставлення структур асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE

Аналіз структур асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE, здобутих у ході проведення вільного асоціативного експерименту у 2024 р., показав, що

ядро і периферії асоціативних полів даних стимулів мають спільні та відмінні реакції.

Спільними реакціями стимулів ДОЛЯ / FATE є: *життя, майбутнє, віра, вмерти, бо чоловік в Україні без прав, кохання, недоля, неминучість, непередбачуваність, перемога, удача, щаслива, призначення / life, future, belief, die, love, misfortune, inevitable, uncertain, victory, luck, fortune, luckiness, lucky, designate.* До відмінних реакцій належать: *воля, тяжка, шлях, вибір, лінія, моя, перешкоди, щастя, біль, весілля, випадок, випробовування, відносини, відьомство, вік, вічність, власна, в наших руках, вона, долоня, дружина, зміни, історія, калинова, надія, назавжди, наша, незміна, нелегка, несправедлива, несправедливість, нічого, обман, пророцтво, рішення, рок, рука, свобода, спорідненість, старість, Таро, твоя, тополя, тяжко, у кожного своя доля і свій шлях широкий, Україна, фатум, хороша, Шевченко* (для українців) та *doom, destiny, circumstances, destine, chance, karma, kismet, lot, portion, predestination, alive, art, believe, birth, cause, condition, consequences, culture, determinism, doomsday, doubt, emerge, epicureanism, existence, fact, failure, god, happened, happening, impossible, indeed, Moirae, morality, Nietzsche, occult, occurrence, occurrent, ordain, outcome, possibility, possible, possibly, providence, question, situation, stoics, supernatural, tragedy, unclear, unlikely, dreary, mortality* (для канадців).

Відмінності між зазначеними вище стимулами в українській і англійській мовах зумовлені низкою факторів. По-перше, на наявність тих чи інших асоціацій зі словом-стимулом у представників певної етнічної групи, і відповідно, їхнє розташування у ядрі чи периферії асоціативного поля даного стимулу впливає лексичне значення стимулу та ступінь його вживання людьми, які належать до досліджуваного етносу. Зокрема, для українськомовних респондентів найбільш відомими лексичними значеннями стимулу ДОЛЯ є

життєвий шлях, щасливе життя; для англійськомовних респондентів FATE найчастіше вживається або у значенні сили, завдяки якій всі події, що відбуваються, є визначеними наперед, або у значенні просто негативних подій, які неминуче настануть.

З лексичним значенням стимулів логічно пов'язане емоційне забарвлення реакцій, які даний стимул викликає в опитаних осіб. Згідно з результатами проведеного дослідження, в українськомовних респондентів стимул ДОЛЯ найчастіше асоціюється з тими поняттями і характеристиками, що мають позитивний емоційний відтінок (*життя, воля, щаслива*). Водночас англійськомовні респонденти, у тому числі, канадські, співвідносять стимул FATE насамперед з поняттями "doom" та "destiny", які мають переважно негативне (*doom*) і нейтральне емоційне забарвлення (*destiny*).

Також у формуванні структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE важливу роль відіграє вплив суспільно-політичних подій та культур українського й канадського народів. Так, для українців повномасштабна війна стала боротьбою за власну землю, свободу, існування та одночасно – величезним випробуванням, яке спричинило численні руйнування, людські жертви, розлуку чоловіків та жінок зі своїми сім'ями. Війна спричинила зміни в державі, суспільстві, свідомості людей, тому до асоціативного значення стимулу ДОЛЯ належать такі асоціати, як *воля, свобода, тяжка, біль, випробовування, дружина, зміни, Україна, нелегка*. Окрім того, представникам українського етносу притаманний яскраво виражений індивідуалізм щодо питань, які стосуються їхнього життя і прийняття ними рішень, про що свідчить наявність в асоціативному полі стимулу ДОЛЯ реакцій *моя, твоя, власна*, проте в критичні моменти в українців проявляється сильний колективний дух, на доказ чого існують реакції *наша, в наших руках*. Якщо ж вести мову про культурний вплив на сприйняття респондентами стимулів ДОЛЯ / FATE, то необхідно відзначити,

що поняття долі часто оспівується у творчості українських митців, зокрема, у творчості всесвітньо відомого і надзвичайно шанованого українським народом поета Т.Г. Шевченка, про що свідчать реакції в асоціативному полі стимулу ДОЛЯ *Шевченко, у кожного своя доля і свій шлях широкий* (містить відсилку до поеми Т.Г. Шевченка "Сон ("У всякого своя доля…")) (Шевченко, 1985, 186). Також поняття долі було предметом досліджень німецького філософа Ф. Ніцше, викладених у його найвідомішій праці "Так казав Заратустра", що досі залишається популярною, у тому числі, серед канадських читачів (Ніцше, 1993, 121). Доказом цього слугує наявність у периферії асоціативного поля стимулу FATE реакції *Nietzsche*.

Отже, ключовими факторами формування етнокультурних особливостей структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE є: 1) лексичне значення стимулів, ступінь його вживання представниками українського та канадського етносів; 2) емоційне забарвлення реакцій, викликаних стимулом; 3) суспільно-політичні події в державі; 4) культура українського й канадського народів.

Висновки до Розділу 2

Аналіз структур асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE здійснювався на основі матеріалів українських та зарубіжних асоціативних словників, а також результатів вільного асоціативного експерименту, проведеного у березні-квітні 2024 р. у КНЛУ серед жителів України й Канади, за допомогою методу компонентного аналізу, описового та зіставного методів. По-перше, використовуючи визначення стимулів, уміщених у тлумачних, етимологічних та асоціативних словниках, було визначено лексичне та асоціативне значення ДОЛЯ / FATE, а також було досліджено зв'язок лексичного значення стимулу і реакціями, які він викликає у респондентів. По-друге, було виконано порівняння структур асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE через зіставлення даних асоціативних словників та даних, отриманих у ході вільного асоціативного

експерименту. По-третє, були визначені спільні та відмінні риси структур асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE в українській і англійській мовах, що відображають етнокультурні особливості сприйняття вказаних стимулів представниками українського й канадського етносів.

Українські та зарубіжні тлумачні словники подають схожі визначення поняття "доля": це форма осягнення людського буття, за якої всі події відбуваються, будучи визначеними наперед, яку неможливо якось змінити і можливо лише вгадати. Водночас в обох мовах стимули ДОЛЯ / FATE мають різний емоційний відтінок: якщо в українській мові ДОЛЯ асоціюється насамперед з позитивними подіями, то в англійській мові FATE переважно пов’язується з негативними подіями. Етимологія даних стимулів також відрізняється: слово "доля" походить зі старослов’янської мови, у той час як слово "fate" – з латинської. При цьому лексичне значення стимулів ДОЛЯ / FATE значним чином впливало на структуру їхніх асоціативних полів, оскільки залежно від того, яке лексичне значення стимулу є найбільш відомим серед представників певної етнічної групи, ті асоціації, які пов’язані саме з його широковживаним лексичним значенням, складають ядро його асоціативного поля, а решта входять до периферії. Зокрема, за даними асоціативних словників та результатів асоціативного експерименту, в українськомовних респондентів стимул ДОЛЯ викликає реакції: *життя, воля, майбутнє*, які концептуально пов’язані з лексичним значенням даного стимулу як форми пізнання людського буття. А в англійськомовних респондентів стимул FATE викликав реакції *doom* і *destiny*, що мають тісний зв'язок з лексичними значеннями FATE як: 1) сили, завдяки якій всі події, що відбуваються, є визначеними наперед; 2) негативних подій, які неминуче настануть.

На основі даних асоціативних словників та результатів вільного асоціативного експерименту, проведеного у 2024 р., зібрано спільні і відмінні реакції на стимули ДОЛЯ / FATE.

Спільними реакціями стимулів ДОЛЯ / FATE є: *життя, майбутнє, віра, вмерти, бо чоловік в Україні без прав, кохання, недоля, неминучість, непередбачуваність, перемога, удача, щаслива, призначення / life, future, belief, die, love, misfortune, inevitable, uncertain, victory, luck, fortune, luckiness, lucky, designate.* Відмінними реакціями є: *воля, тяжка, шлях, вибір, лінія, моя, перешкоди, щастя, біль, весілля, випадок, випробовування, відносини, відьомство, вік, вічність, власна, в наших руках, вона, долоня, дружина, зміни, історія, калинова, надія, назавжди, наша, незміна, нелегка, несправедлива, несправедливість, нічого, обман, пророцтво, рішення, рок, рука, свобода, спорідненість, старість, Таро, твоя, тополя, тяжко, у кожного своя доля і свій шлях широкий, Україна, фатум, хороша, Шевченко* (для українців) та *doom, destiny, circumstances, destine, chance, karma, kismet, lot, portion, predestination, alive, art, believe, birth, cause, condition, consequences, culture, determinism, doomsday, doubt, emerge, epicureanism, existence, fact, failure, god, happened, happening, impossible, indeed, Moirae, morality, Nietzsche, occult, occurrence, occurrent, ordain, outcome, possibility, possible, possibly, providence, question, situation, stoics, supernatural, tragedy, unclear, unlikely, dreary, mortality* (для канадців).

Варто звернути увагу на те, що стимул ДОЛЯ викликає в носіїв української мови переважно позитивні асоціації, у той час як у носіїв англійської мови, до яких належать канадці, стимул FATE, навпаки, провокує виникнення негативних асоціацій.

Насамкінець виокремлено чотири фактори формування етнокультурних особливостей структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE, до яких відносяться:

1) лексичне значення стимулів, ступінь його вживання представниками українського та канадського етносів;
2) емоційний відтінок реакцій, викликаних стимулом;
3) суспільно-політичні події в державі;
4) вплив культури українського й канадського народів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Вивчення мовної свідомості – поглядів та уявлень щодо мови – було і залишається однією з найбільш досліджуваних науковцями тем у психолінгвістиці. Одним із способів її дослідження є вільний асоціативний експеримент, за допомогою якого можна визначити асоціативне поле певного стимулу, яке становить собою сукупність реакцій на цей стимул. Своєю чергою, через асоціативне поле стимулу можна виявити особливості сприйняття конкретних понять представниками визначеного етносу і порівняти його з особливостями сприйняття даного стимулу представниками іншої етнічної групи.

У ході роботи були досліджені, проаналізовані та зіставлені структури асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE, отримані на основі даних асоціативних словників і результатів вільного асоціативного експерименту, проведеного у березні-квітні 2024 р. серед представників українського й канадського етносів. По-перше, було проаналізовано теоретичну базу дослідження, а саме підходи до вивчення мовної свідомості етносу, які склалися в українській та зарубіжній психолінгвістиці (використання положень теорії мовної особистості, "теорії цвілі", "теорії плаща", біхевіористської теорії, теорії Сепір – Уорфа); лексичне та асоціативне значення стимулу. По-друге, відібрано й систематизовано матеріал з тлумачних, етимологічних та асоціативних словників української й англійської мов для визначення лексичного й асоціативного значення стимулів ДОЛЯ / FATE, а також досліджено вплив лексичного значення даних стимулів на структуру асоціативних полів. По-третє, складено структуру асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE за допомогою польового методу, виокремлено ядро, ближню та дальню периферії асоціативного поля кожного стимулу, а також здійснено порівняння структур асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE, вміщених в асоціативних словниках

та отриманих у результаті проведення асоціативного експерименту. По-четверте, визначено спільне й відмінне у структурах асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE в українській та англійській мовах.

Під час вивчення структур асоціативних полів стимулів ДОЛЯ / FATE використано метод концептуального аналізу, який дав можливість всебічно дослідити структуру асоціативного поля кожного стимулу окремо, а потім зіставити їх і визначити загальне та специфічне. Виявлено значну кількість спільних реакцій на стимули ДОЛЯ / FATE, які містять поняття, які майже завжди збігаються в українській та англійській мовах. Відмінності у сприйнятті представниками українського і канадського етносів зазначених стимулів зумовлені низкою чинників, до яких відносяться різне лексичне значення стимулів ДОЛЯ / FATE, різний емоційний відтінок викликаних стимулами реакцій, вплив суспільно-політичних подій, зокрема, повномасштабної війни на мовну свідомість українського народу, а також культурні особливості українського й канадського етносів.

Отже, стимули ДОЛЯ / FATE є притаманними українській і канадській національним лінгвокультурним спільнотам, однак незважаючи на їхній ідентичний переклад, мають власне, унікальне відображення в українській та англійській мовах.

SUMMARY

Lypovenko A. V. Ethnocultural originality of the structure of the associative fields of ДОЛЯ/FATE stimuli in the Ukrainian and English languages.

Term Paper: Specialty 035.041 – Germanic languages and literatures (translation included), first – English. – Kyiv National Linguistic University. – Kyiv, 2024.

The term paper is devoted to the study of common and distinctive features in the perception of representatives of Ukrainian and Canadian ethnic groups of ДОЛЯ / FATE stimuli by studying the structure of their associative fields. The work demonstrates a complex methodological approach involving conducting a free associative experiment.

First, the approaches to the study of the linguistic consciousness of the ethnic group that have developed in Ukrainian and foreign psycholinguistics was analyzed. Secondly, the lexical and associative meaning of ДОЛЯ / FATE stimuli, the influence of the lexical meaning of these stimuli on the structure of associative fields were determined. Thirdly, the structure of the associative fields of the ДОЛЯ / FATE stimuli was compiled using the field method, and a comparison was made of the structures of the associative fields of the ДОЛЯ / FATE stimuli contained in the associative dictionaries and obtained as a result of conducting associative experiment. Fourth, the common and different features in the structures of the associative fields of ДОЛЯ / FATE stimuli in the Ukrainian and English languages are determined.

Differences in the perception of representatives of the Ukrainian and Canadian ethnic groups of the mentioned stimuli are caused by a number of factors, which include the different lexical meaning of the FATE stimuli, the different emotional tone of the reactions caused by the stimuli, the influence of socio-political events, in

particular, the full-scale war, on the linguistic consciousness of the Ukrainian people, as well as cultural features of the Ukrainian and Canadian ethnic groups.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Голубовська, І. О. (2004). *Етнічні особливості мовних картин світу.* Київ: Логос.

2. Голубовська, І. О. (2010). Етнічні особливості української національно-мовної картини світу. *Studia Linguistica*, 4, 400-412.

3. Денисевич, О. В. (2010). *Вільний асоціативний експеримент як засіб дослідження соціального портрету.* Житомир: ЖДУ ім. І. Франка.

4. Денисевич, О. В. (2016а). *Лексичне та асоціативне значення стимулу ПІАР,* Сучасний мас-медійний простір: матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. Відновлено з http://eprints.zu.edu.ua/24261/1/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5%20%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BC%D0%BB%D1%83%20%D0%9F%D0%86%D0%90%D0%A0.pdf

5. Денисевич, О. В. (2016б). Специфіка структури асоціативних полів рекламної лексики. *Психолінгвістика*, 20, 30-39.

6. Загородня, О. Ф. (2018). *Асоціативні поля суспільно-політичної лексики в мовній картині світу українців.* Житомир: ЖДУ ім. І. Франка.

7. Засєкіна, Л. В., Засєкін, С. В. (2002). *Вступ до психолінгвістики.* Острог: Вид-во ун-ту "Острозька академія".

8. Куранова, С. І. (2012). *Основи психолінгвістики.* Київ: Академія.

9. Куранова, С. І. (2021). *Мовна особистість: психолінгвістичний аспект,* Міжнародна наукова конференція "Актуальні питання сучасної лінгвістики". Київ: Вид-во НаУКМА.

10. Петлюченко, Н. В. (Ред.). (2017). *Концепти і контрасти.* Одеса: Гельветика.

11. Прокопович, Л. С., Попович, Н. Ф. (2021). Психолінгвістичний аналіз експресивних лексем у поетичному дискурсі другої половини ХХ ст. *Закарпатські філологічні студії,* 1(19), 46-51.

12. Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: Напрями та проблеми.* Полтава: Довкілля-К.

13. Селігей, П. О. (2009). Структура й типологія мовної свідомості. *Мовознавство,* 5, 12-29.

14. Середницька, А. Я. (2016). Відмінності між мовною і концептуальною картинами світу з погляду сучасного мовознавства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія,* 1(21), 69-71.

15. Стефанова, Н. О. (2018). Нові методики опрацювання результатів асоціативних експериментів (на прикладі комп'ютерної системи "STIMULUS" О.Ф. Загородньої). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія,* 4(37), 115-118.

16. Терехова, Д. І. (2017а). Використання матеріалів асоціативних словників у перекладознавстві. *Проблеми семантики слова, речення та тексту,* 38, 209-211.

17. Терехова, Д. І. (2017б). *Мовна свідомість як ключ до пізнання менталітету етносу,* Scientific pedagogical internship "Philological education of the future: prospective and priority directions of scientific research": Internship proceedings, November 27 – December 1, 2017. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing".

18. Терехова, Д. І. *"Немає долі без солі" (психолінгвістичний аналіз образів мовної свідомості українців, росіян та білорусів),* International research and practice conferense "Contemporary issues in philologicalscience: expierence of scholars and educationalists of Poland and Ukraine": Conference Proceedings, April 28-29, 2017. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing".

19. Терехова, Д. І. (2018). Психолінгвістичний аналіз асоціативного поля стимулу ЦІННІСТЬ (динамічний аспект). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія,* 21(1), 147-152. Відновлено з http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/1399/terekhova7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

20. Терехова, Д. І. (2020). *Методика аналізу асоціативного поля*, Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Ad orbem per linguas. До світу через мови" Світ як інтертекст (м. Київ, КНЛУ, 17-18 червня 2020 р.). Київ: КНЛУ.

21. Терехова, Д. І. (2021). *Зіставний аспект вивчення мовної свідомості,* "Ad orbem per linguas. До світу через мови". Матеріали Міжнародної науково-практичної відеоконференції "Світ цінностей і цінності у світі", 13–14 травня 2021 року. Київ: Видавничий центр КНЛУ.

22. Chandler, D. (1994). *The Sapir-Whorf Hypothesis.* Retrieved from http://visual-memory.co.uk/daniel//Documents/short/whorf.html

23. De Deyne, S., Navarro, D. J., Perfors, A., Brysbaert M., & Storms, G. (2019). The "Small World of Words" English word association norms for over 12,000 cue words. *Behavior Research Methods,* 51, 987-1006.

24. Fodor, J. A., Bever, T. G., & Garrett, M. F. (1974). *The Psychology of Language: An Introduction to Psycholinguistics and Generative Grammar.* New York: McGraw-Hill.

25. Horecky, J. (1991). Language consciousness and its types. *Human affairs,* 1 (1), 37—48. Retrieved from https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/humaff-1991-010107/pdf

26. Kiss, G., Armstrong, C., Milroy, R., & Piper, J. (1973). *An associative thesaurus of English and its computer analysis.* Edinburgh: University Press.

27. Roback, A. A. (1954). *Destiny and motivation in language: Studies in psycholinguistics and glossodynamics.* New York: Sci-Art Publishers.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

28. Бутенко, Н. П. (1979). *Словник асоціативних норм української мови.* Київ: Вища школа.

29. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. (б. д.). *Тлумачний словник української мови.* Відновлено з http://www.inmo.org.ua/sum.html

30. Мартінек, С. В. (2007). Від стимулу до реакції. Український асоціативний словник. (Т. 1, с. 110). Відновлено з https://r2u.org.ua/data/other/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%82%D0%BE%D0%BC1.pdf

31. Мельничук, О. С. (1985). *Етимологічний словник української мови.* (Т. 2, с. 107). Відновлено з http://history.org.ua/LiberUA/EtSlUkrM_1985/EtSlUkrM_1985.pdf

32. Ніцше, Ф. В. (1993). *Так казав Заратустра. Жадання влади.* Київ: Основи.

33. Шевченко, Т. Г. (1985). *Кобзар.* Київ: Дніпро.

34. Шинкарук, В. І. (2002). *Філософський енциклопедичний словник.* Відновлено з https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf

35. Cambridge Dictionary. Retrieved from https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/destiny

36. Merriam-Webster Dictionary. Retrieved from https://www.merriam-webster.com/dictionary/fate

37. Online Etymology Dictionary. Retrieved from https://www.etymonline.com/search?q=Fate

38. Oxford English Dictionary. Retrieved from https://www.oed.com/

39. Related Words Dictionary. Retrieved from https://relatedwords.org/relatedto/fate

ДОДАТКИ

Додаток А

Щоденник експериментатора

№ п/п	Перелік відомостей	Відомості експериментатора	Примітки
1.	ПІБ експериментатора, посада, місце роботи	кандидат філологічних наук, професор Терехова Діана Іванівна студентка факультету германської філології Липовенко Аліна Вікторівна	виконано
2.	Місце проведення (країна, місто, навчальний заклад тощо)	Україна: м. Київ, Київський національний лінгвістичний університет	виконано
3.	Місце проживання респондентів	Україна	виконано
4.	Дата проведення	Березень-квітень 2024 р.	виконано
5.	Форма проведення (письмова, інтернет-анкета)	письмова	виконано
6.	Кількість респондентів (чоловіків, жінок)	100 респондентів (30 чоловіків, 70 жінок)	виконано
7.	Мова анкетування	українська мова	виконано

Щоденник експериментатора

№ п/п	Перелік відомостей	Відомості експериментатора	Примітки
1.	ПІБ експериментатора, посада, місце роботи	кандидат філологічних наук, професор Терехова Діана Іванівна, студентка факультету германської філології Липовенко Аліна Вікторівна	виконано
2.	Місце проведення (країна, місто, навчальний заклад тощо)	Канада: Ottawa, Calgary, Edmonton, Leduc, Alberta, Montreal, Regina, Saint John, Thornhill США: Peoria, Illinois, Chicago	виконано
3.	Місце проживання респондентів	Канада, США	виконано
4.	Дата проведення	Березень-квітень 2024 р.	виконано
5.	Форма проведення (письмова,	письмова	виконано

	інтернет-анкета)		
6.	Кількість респондентів (чоловіків, жінок)	15 респондентів (5 чоловіків, 10 жінок)	виконано
7.	Мова анкетування	англійська мова	виконано

Приклад анкети для проведення вільного асоціативного експерименту

Анкета

Це дослідження проводиться співробітниками КНЛУ. Результати будуть подані лише в узагальненому вигляді. Укажіть, будь ласка, Вашу стать _____, місце проживання (країна, місто / село) _____, рідну мову_____, вік _____.

Напроти поданого слова напишіть, будь ласка, перше слово, що спало Вам на думку у зв'язку з прочитаним.

ДОЛЯ_____

Дякуємо Вам за співпрацю!

Questionnaire

This study is conducted by employees of Kyiv National Linguistic University (Ukraine). The results will be presented in a generalized form. Please specify your sex _____, place of residence (country/city/village) _____, mother language _____, age _____.

Please write the first word that comes to your mind when you think about this concept! Thank you!

FATE_____

Обробка даних експерименту

ДОЛЯ (реєстрове слово)			
Рідна мова	**Місце проживання, вік**	**Відповіді жінок, кількість 70**	**Відповіді чоловіків, кількість 30**
Українська мова	**Україна:** Київ (38), Рівне (12), Подільськ (5), Чернігів (4), Вінниця (3), Одеса (3), Хмельницький (3), Буча (2), Тальне (2), Бровари (1), Гостомель (1), с. Гущинці, Вінницька обл. (1), с. Дмитрів (1), Дніпро (1), Долина (1), Житомир (1), Кривий Ріг (1), Луцьк (1), Львів (1), Немирів (1), с. Нові Обиходи, Вінницька область (1), м. Переяслав, с. Веселе (1), с. Печера (1), с. Підгірці, Київська обл. (1), Черкаси (1), Умань (1), Чернівці	життя (6) воля (5) майбутнє (5) тяжка (4) вибір (2) віра (2) перешкоди (2) щаслива (2) біль (1) випадок (1) відьомство (1) вік (1) вічність (1) власна (1) вона (1) долоня (1) зміни (1) історія (1) калинова (1) лінія (1) моя (1) назавжди (1)	життя (6) воля (3) шлях (3) тяжка (2) щаслива (2) весілля (1) випробовування (1) вмерти бо чоловік в україні без прав (1) в наших руках (1) дружина (1) кохання (1) лінія (1) моя (1) надія (1) недоля (1) незміна (1) несправедлива (1) рука (1)

	(1) **Нідерланди** (2) **Бельгія**, Брюссель (1) **Німеччина** (1) **Польща** (1) **Чехія**, Прага (1) 18-25 р. (57), менше 18 р. (16), 26-30 р. (8), 41-45 р. (7), 31-35 р. (6), 46-50 р. (4), 36-40 р. (3), 55 років і більше (1)	наша (1) нелегка (1) неминучість (1) непередбачуваність (1) несправедливість (1) нічого (1) обман (1) перемога (1) призначення (1) пророцтво (1) рішення (1) рок (1) свобода (1) спорідненість (1) старість (1) Таро (1) твоя (1) тополя (1) тяжко (1) удача (1) Україна (1) фатум (1) хороша (1) Шевченко (1) щастя (1)	у кожного своя доля і свій шлях широкий (1) щастя (1)

FATE (реєстрове слово)			
Рідна мова	**Місце проживання, вік**	**Відповіді жінок, кількість 10**	**Відповіді чоловіків, кількість 5**
Англійська мова	**Канада:** Ottawa (6), Calgary (1), Edmonton (1), Leduc, Alberta (1), Montreal (1), Regina (1), Saint John (1), Thornhill (1) **США:** Peoria, Illinois (1), Chicago (1) 18-25 р. (4), 46-54 р. (4), менше 18 р. (2), 26-30 р. (2), 31-35 р. (1), 36-40 р. (2)	Destiny (6) Belief (1) Chance (1) Dreary (1) Love (1)	Destiny (1) Future (1) Lucky (1) Morality (1) Victory (1)

Додаток Б

Зіставна таблиця асоціативних полів досліджуваних стимулів

Українська мова	Англійська мова
ДОЛЯ (99) – життя – 12; воля – 8; тяжка – 6; майбутнє – 5; щаслива – 4; шлях – 3; вибір – 2; віра – 2; лінія – 2; моя – 2; перешкоди – 2; щастя – 2; біль – 1; весілля – 1; випадок – 1; випробовування – 1; відносини – 1; відьомство – 1; вік – 1; вічність – 1; власна – 1; вмерти, бо чоловік в Україні без прав – 1; в наших руках – 1; вона – 1; долоня – 1; дружина – 1; зміни – 1; історія – 1; калинова – 1; кохання – 1; надія – 1; назавжди – 1; наша – 1; недоля – 1; незміна – 1; нелегка – 1; неминучість – 1; непередбачуваність – 1; несправедлива – 1; несправедливість – 1; нічого – 1; обман – 1; перемога – 1; призначення – 1; пророцтво – 1; рішення – 1; рок – 1; рука – 1; свобода – 1; спорідненість – 1; старість – 1; Таро – 1; твоя – 1; тополя – 1; тяжко – 1; удача – 1; у кожного своя доля і свій шлях широкий – 1; Україна – 1; фатум – 1; хороша – 1; Шевченко – 1.	FATE (15) – destiny – 7; belief – 1; chance – 1; dreary – 1; future – 1; love – 1; lucky – 1; morality – 1; victory – 1.

Додаток В

Зіставлення частотних реакцій в асоціативних полях стимулів ДОЛЯ / FATE

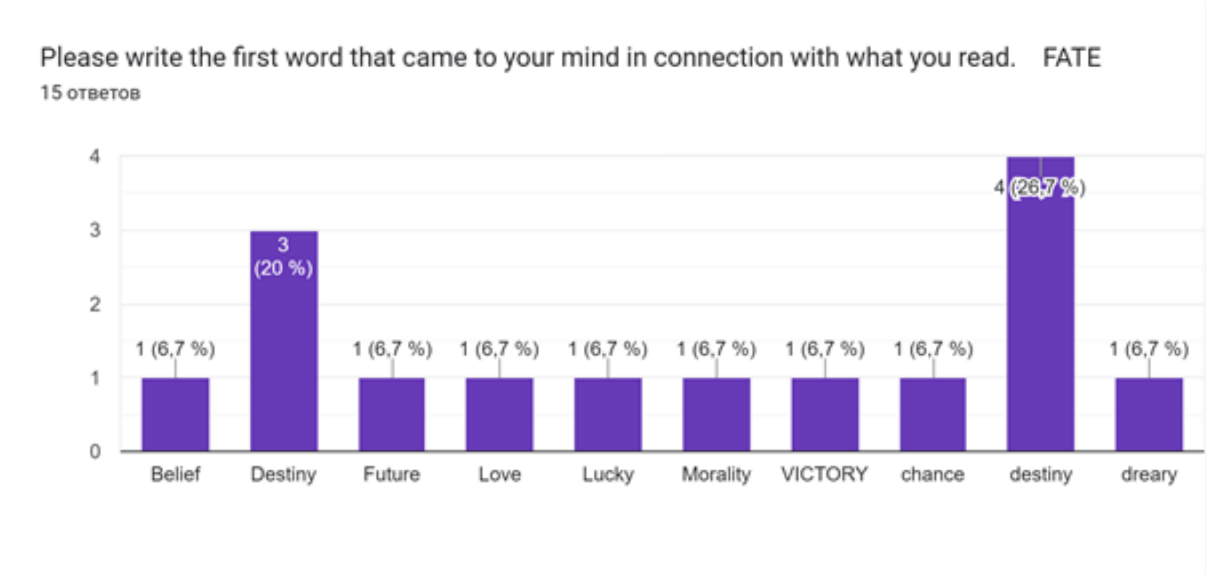

Відомості про стать англійськомовних респондентів

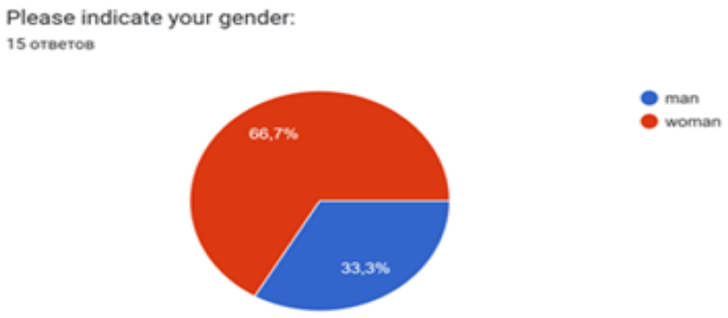

Місце проживання англійськомовних респондентів

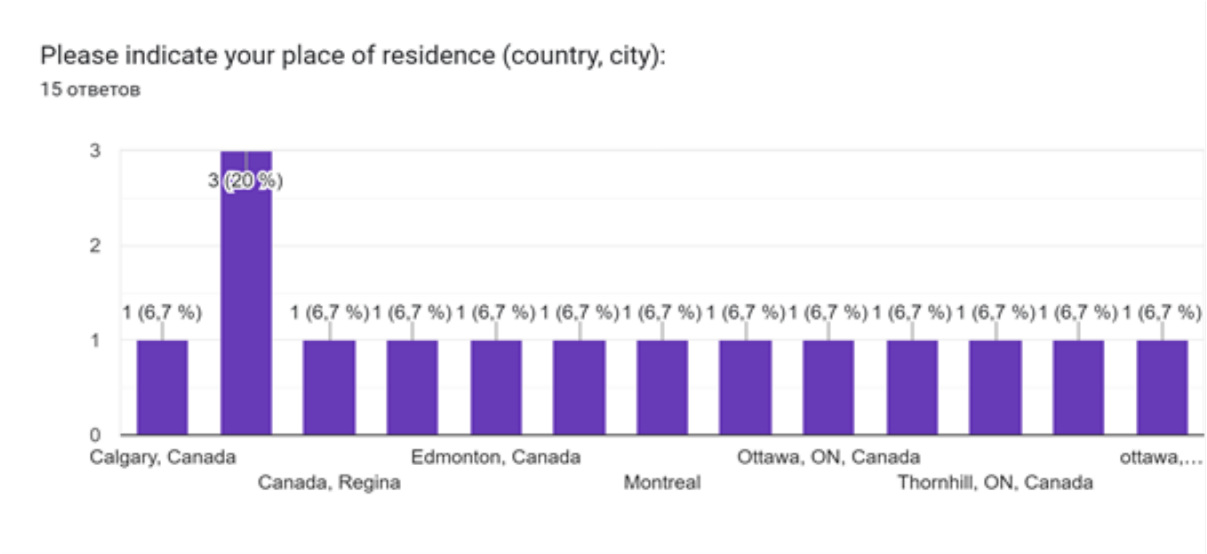

Рідна мова англійськомовних респондентів

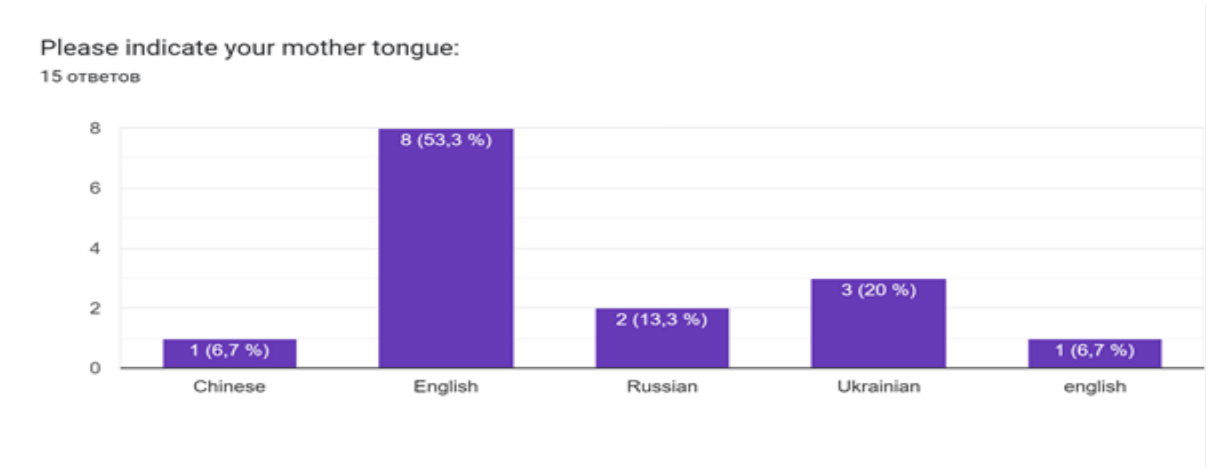
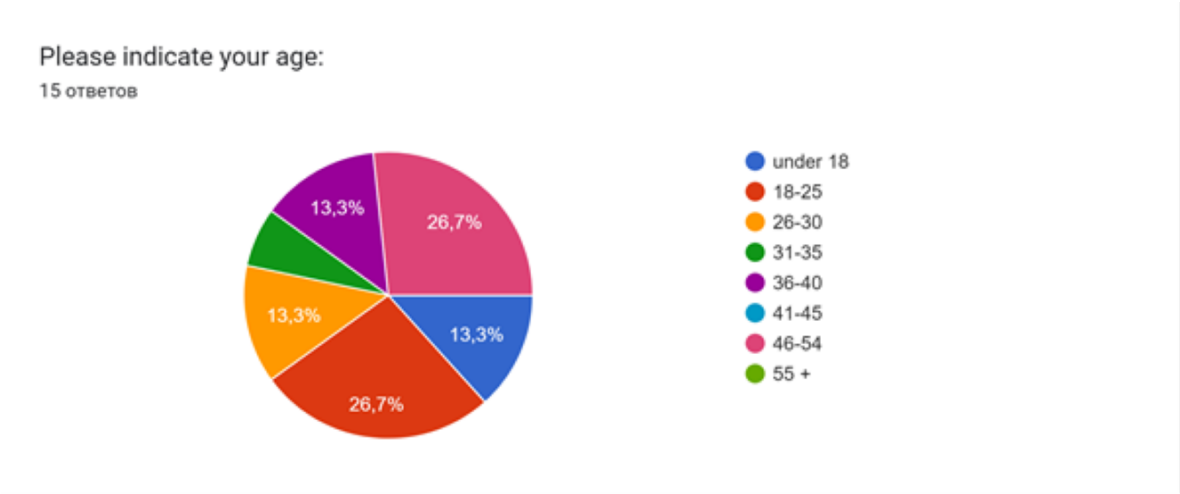
Вік англійськомовних респондентів